

Eräästä partitiiviobjektin käyttötavasta

Suomen kielen käsikirjaan kuuluvassa Suomen kieliopissa ja oikeakielisyysoppaassa Osmo Ikola ottaa esille partitiiviobjektin käyttöön liittyvän virhetyypin: »Hän kertoi sikäläisistä oloista mm. seuraavaa.» »Kilpailuissa saavutettiin seu-

raavia tuloksia.» »Mainittakoon seuraavia esimerkkejä.» Näissä tapauksissa olisi käytettävä akkusatiiviobjektia: »Hän kertoi sikäläisistä oloista mm. seuraavan.» »Kilpailussa saavutettiin mm. seuraavat tulokset.» »Mainittakoon seu-

raavat esimerkit.» Partitiiviojektivisina lauseet olisivat Ikolan mukaan oikein vain, jos ne olisi tarkoitettu merkitsemään 'hän kertoi osan seuraavasta', 'saavutettiin muutamia seuraavista tuloksista', 'mainittakoon joitakin seuraavista esimerkeistä'. Tällaisen partitiivin käytön ovat hänen arvelunsa mukaan aiheuttaneet sellaiset sanonnat kuin *ker toi jotakin t. muutamia päirteitä, saavutettiin muutamia t. joitakin hyviä tuloksia, mainit takoon muutamia t. joitakin esimerkkejä*. Olisi käytettävä akkusatiiviojektivia, »jotta partitiiviojektivin merkitystehtävä säilyisi selvänä».

Puheena olevassa tapauksessa ei kuitenkaan ole kysymys partitiivin väärinkäytöstä. Jo se seikka, että sanotaan jokseenkin säännöllisesti: »Hän kertoi mm. seuraavaa», »Pravda kirjoittaa pääkirjoituksessaan seuraavaa» jne. ja että akkusatiivi tuntuu kovin omituiselta tässä tapauksessa, panee epäilemään, ollaanko partitiivin virheelliseksi leimaamisessa oikeilla jäljillä. Käsitkseni mukaan Osmo Ikolalta on jäänyt huomaamatta eräs *seuraava*-sanana merkitykseen liittyvä seikka, joka saattaa partitiivin käytön uuteen valoon.

Seuraava-sanana merkitys on Ikolana esittämissä tapauksissa 'seuraavanlainen', 'seuraavassa esitettävän kaltainen'. Jos *seuraava* korvattaisiin sanalla *seuraavanlainen*, olisi ensimmäisessä lauseessa kokonaisobjekti mahdoton: »Hän kertoi sikäläisistä oloista mm. seuraavanlaisen.» Lauseet »Kilpailussa saavutettiin seuraavanlaiset tulokset», ja »Mainittakoon seuraavanlaiset esimerkit» ovat mahdollisia, mutta niissäkin partitiiviojektivin tuntuu tavallisemmalta. Substantiivisesti käytetty adjektiivin, jollaisesta on kyse ensimmäisessä lauseessa, ei voi olla totaaliobjekti; vrt. *Hän kertoi hyvää*.

Kyse on siis siitä, merkitseekö *seuraava* ehdotonta samuutta jäljessä tulevan kanssa vai onko sana tulokittava väljemmin, adjektiivisesti. Verrattakoon tähän *sama*-sanana käyttöä. Nykysuomen sana-

kirjana mukaan sen 1. käyttö on »ilmaise-
semassa, että kysymyksessä on (juuri) se olio t. asia, joka on mainittu ennen t. mainitaan jälkeinpäin t. joka tiedetään: ei kukaan t. mikään muu'. Yhdeksi (4.) merkitykseksi mainitaan kuitenkin myös »olemukseltaan, laadultaan, sisällykseltään, määrältään tms. jtk toista mainittua t. muuten tiettyä (täysin) vastaava; samanlainen». Esimerkistöissä mainitaan substantiivinen käyttö *Samana voidaan sanoa viljatuotteiden hinnoista. Samana sanoi isänikin. Pako olisi ollut samaa kuin antautuminen*. Tuntuu kummalliselta, että Nykysuomen sanakirjassa ei kuitenkaan *seuraava*-sanana artikkelissa ole mainittu *sama*-sanana 4. kohdan kaltaista käyttöä. Määritelmän voisi valmiin mallin mukaan formuloida seuraavaksi: »olemukseltaan, laadultaan, sisällykseltään, määrältään tms. parhaillaan olemassa t. kysymyksessä, puheena olevaa (lähinnä) myöhempää, sen jäljessä olevaa t. tulevaa (täysin) vastaava; seuraavanlainen». Lienee katsottava pelkäsi toimittajien huomaamattomuudeksi, ettei tämäntapaista määritelmää *seuraava*-sanana ole.

Tarkastelkaamme edelleen *sama*-sanana. NS:n mukaan on siis mahdollista sanoa sekä *Isänikin sanoi saman* että *Isänikin sanoi samaa*; *sama*-sanana korrelaatti voi olla täsmälleen sama lausuma. Kukaan ei ole tullut kiinnittäneeksi huomiota tämän partitiivin »virheellisyyteen» eikä kukaan ole ryhtynyt esittämään, että jälkimmäisen lauseen tulisi merkitä 'isänikin sanoi osan samasta'. Partitiiviojektivin sisältävä lause ei tarkoita, että isä sanoi osan samasta, vaan lause tarkoittaa, että isä sanoi, esitti saman ajatuksen — se, oliko formulointi täsmälleen sama, on irrelevanttia. Jos halutaan erityisesti korostaa muodon samuutta, jos se on relevanttia, käytetään akkusatiiviojektivia. Koska lausuman muoto useimmiten on irrelevantti, on luonnollista, että partitiiviojektivin on tavallisimmin käytössä: sillähän voidaan ilmaista olemuksen, sisällön t ä y s i vastaavuus. —

Asiaa havainnollistavat seuraavat yksinkertaistetut esimerkit:

- 1 a. Opettaja sanoi: »Pies stoi na ulicy.» Pekka sanoi saman.
- b. Opettaja sanoi: »Pies stoi na ulicy.» Pekka sanoi samaa.
- 2 a. Opettaja sanoi: »Kadulla on koi-ra.» Pekka sanoi saman.
- b. Opettaja sanoi: »Kadulla on koi-ra.» Pekka sanoi samaa.

Ensimmäisessä esimerkkiparissa vain a-kohta on mahdollinen, ellei ymmärrä puolaa. Kuulija käsittää kyseessä olevan kielen oppitunnin, jossa oppilas toistaa lausuman sellaisenaan. b-virke taas on mahdollinen toisessa esimerkkiparissa, jossa on mahdollista viitata sisältöön, ajatukseen. *Seuraava*-sanaan soveltaen on tilanne periaatteessa täysin samanlainen. Voidaan viitata muotoon korostaen sitä tai olemukseen, sisältöön tai ajatukseen, jolloin muoto on vähemmän tärkeä.

Voidaan huomauttaa, että muodon samuudestaan seuraa ilman muuta sisällön tarkka samuus. Miksi ei käytettäisi akkusatiiviobjektia, jos kerran toistetaan sanasta sanaan? Partitiiviobjektin yleisyys johtunee kuitenkin siitä, että muodon tarkka samuus on tärkeää vain harvoissa tapauksissa. Ei tarvitse tarkata sitaattinsa pilkkuja ja kirjain kirjaimelta sitä tarkistaa, kun tietää viittaavansa vain sisältöön, joka on olennaista. Ei tarvitse ottaa vastuuta muusta kuin sisällön, ajatuksen täydestä vastaavuudesta. Toisaalta on huomattava myöskin, että vaikka sitaatti olisikin sana-

sanainen, saattaa kyseessä olla vain katkelma suuremmasta kokonaisuudesta, ja silloinkaan ei mielellään käytetä akkusatiiviobjektia. Jos sanottaisiin »hän sanoi seuraavan», tarkoitettaisiin, että hän ei sanonut mitään muuta. Jos sanotaan »hän sanoi seuraavaa», saatetaan siteerata tarkasti, mutta samalla jätetään pois väittämä, että hän ei sanonut mitään muuta. Halutaan sanoa 'hän sanoi mm. seuraavanlaista, seuraavassa esitettävä on osa suuremmasta kokonaisuudesta, näyte siitä, millaista hänen sanomansa oli'. Siihen, sanoiko hän mitään muuta, ei kiinnitetä huomiota. Ilmoitus kantaa kuitenkin sen tiedon, että hän ei sanonut mitään puheena olevan asian kannalta olennaista muuta.

Partitiiviobjektin liikkäytöstä voidaan tietenkä kirjoittajia ja puhujia moittia: viitataan liian varovasti, adjektiivisesti. »Mainittakoon seuraavia esimerkkejä» ja »Kilpailuissa saavutettiin seuraavia tuloksia» kuulostaisivat akkusatiiviobjektillisina todellakin terävämmiltä ja täsmällisemmiltä. Tämä partitiiviobjektityyli on samaa kuin *lainen*-tyyli: »Mainittakoon seuraavanlaisia esimerkkejä.» *Tällaisia, sellaisia, tuollaisia, samanlaisia, seuraavanlaisia* vilisee siellä, missä *tämä, se, tuo, sama* ja *seuraava* kävisivät vallan hyvin. Adjektiivinen viittaus on varovaista. Vältetään täsmällistä sanontaa samalla tavalla kuin tylissä »ehkä kenties lieinee mahdollista olettaa». Korostettakoon kuitenkin, että partitiivin merkitystehtävä ei ole missään vaarassa, niin kuin Ikola pelkää.

OLAVI NUUTINEN